

Werk

Label: Article

Jahr: 1872

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?31311028X_0001|log37

Kontakt/Contact

[Digizeitschriften e.V.](#)
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

Věstník literární.

S velkým potěšením oznamujeme čtenářstvu těchto listů, že co nejdříve bude obohacena matematická literatura naše překladem **Baltzerova** výtečného spisu „Elemente der Mathematik,“ který již do několika jazyků evropských byl přeložen.

Uvážíme-li, že spis tento patří k nejlepším v kterékoliv literatuře o tomto předmětu vydaným, a že si jej též osvojila francouzská literatura matematická, která zajisté patří k nejprvnějším a nejbohatším, můžeme se vším právem těšiti na překlad český, který obstará osvědčená dovednost profesora **M. Pokorného**; zároveň pak můžeme očekávati, že překladem tímto bude platně a výdatně doplněna skrovná školní literatura tohoto odboru matematického, který pro gymnasia a reálky jest na nejvyšším důležitým.

Vyznamenávat se tento spis Baltzerův jako všechny ostatní jím sepsané zvláštní přesností a jasností, jest tak organicky a důkladně sestaven a přiléhá tak těsně k vyšším patřím velikolepé budovy matematické, že by především zasluhoval, aby základem byl vyučování matematického na všech středních školách našich.

Že by tu celý plán dosavadní bylo nutno podstatně změnit, rozumí se samo sebou, neméně však jest též věc jistá, že by tím i matematické vzdělání vůbec, i matematická příprava pro vysoké školy zvlášť získala.

Naše školní knihy, zejména Šimerkovu algebru, Janděčkovo a Šandovo měřictví a t. p. považovati sluší sice za dosti dobré, ba velmi dobré, máme-li na zřeteli dosavadní organizační plán našich reálků a gymnasií — $\log(-x) = i$ ve Smolíkově algebře pag. 216 nutno arci pustiti stranou —; avšak celá organizace co základ těchto spisů jest pro nynější poměry nedostatečná, jakž zkušenosti i na vysokých školách i v praxi učiněné často zcela zřejmě dokazují.

O tomto nedostatku jsou též, tuším, všichni professorové matematiky více méně přesvědčeni, liší se však v náhledech, jak by se tu dalo odpomoci

Za tou příčinou očekáváme, že spisem Baltzerovým bude mnohému podána příležitost, aby aspoň částečně jinou šel cestou a se pokusil hned v praxi školské provésti některé změny, pokud arci zákonitě možná, načež po nabytých zkušenostech dobrých snadno se bude moci činiti a pádnými důvody podporovati návrh na změnu a zlepšení organizačního plánu, pokud se týče vyučování matematického.

Majíce před sebou spis rozhodně dobrý, ba výtečný, snažme se, aby i mládež naše měla z něho přímo neb nepřímou užitek! —

Laskavostí p. **M. Housky**, setníka od c. k. generálního štábu, dostalo se knihovně jednoty českých matematiků vzácného příspěvku; daroval

jí tento spanilomyslný sběratel českých pamětihodností **Beneše Optáta z Telče** „Knížky Početnij na rozličné kaupě w nowě wtyštěné. Při tom kterak se geděn každý miyrně čijsti a psáti učiti má.“ Wytštěno w *Prostějowě u Jana Günthera*, Létha MDXLVIII.“*)

Z knihky této, psané ad usum delphini, poznáváme velmi dobře, jak se tehdaž vyučovalo arithmetice.

Arithmetika jest podlé tohoto spisovatele počtové umění, z něhož pochází řádné a mírné počtův činění. Rozdělení arithmetiky v těchto knížkách na dvě se položí. V první stránce sedmery způsob počtův pořád se oznámí a to vše s příklady, jak se co při každém způsobu děje, na oko ukazujícími. V druhé stránce regule neb zprávy počtův, také jich sedm, pořád se položí i s příklady.

Přední stránka arithmetiky sedmery způsob počtův v sobě zavírá a sice:

1. *numerací* a to *a*) na početných figurách neb cyfrách *latinských* (naše arabské), *b*) na početných figurách *českých* (naše římské) a konečně *c*) numerací na *linách*;

2. *addycí*;

3. *subtrakcí*;

4. *duplaci* (násobení dvojkou);

5. *mediací* (dělení dvojkou);

6. *multiplikací* a

7. *divisi* a to ve všech případech skrz latinské a české figury, i na *linách*, k čemuž připojen co osmý způsob arithmetiky *progressí*.

Druhá stránka arithmetiky regule rozličných počtův nejvšeobecnější v sobě má a sice:

1. *regule de tri*;

2. *regule tovaryšstva*;

3. *regule o pěti* (někteří jí regule de sex říkají);

4. *regule rozličné rovné koupě*;

5. *regule jedné nerovné koupě*;

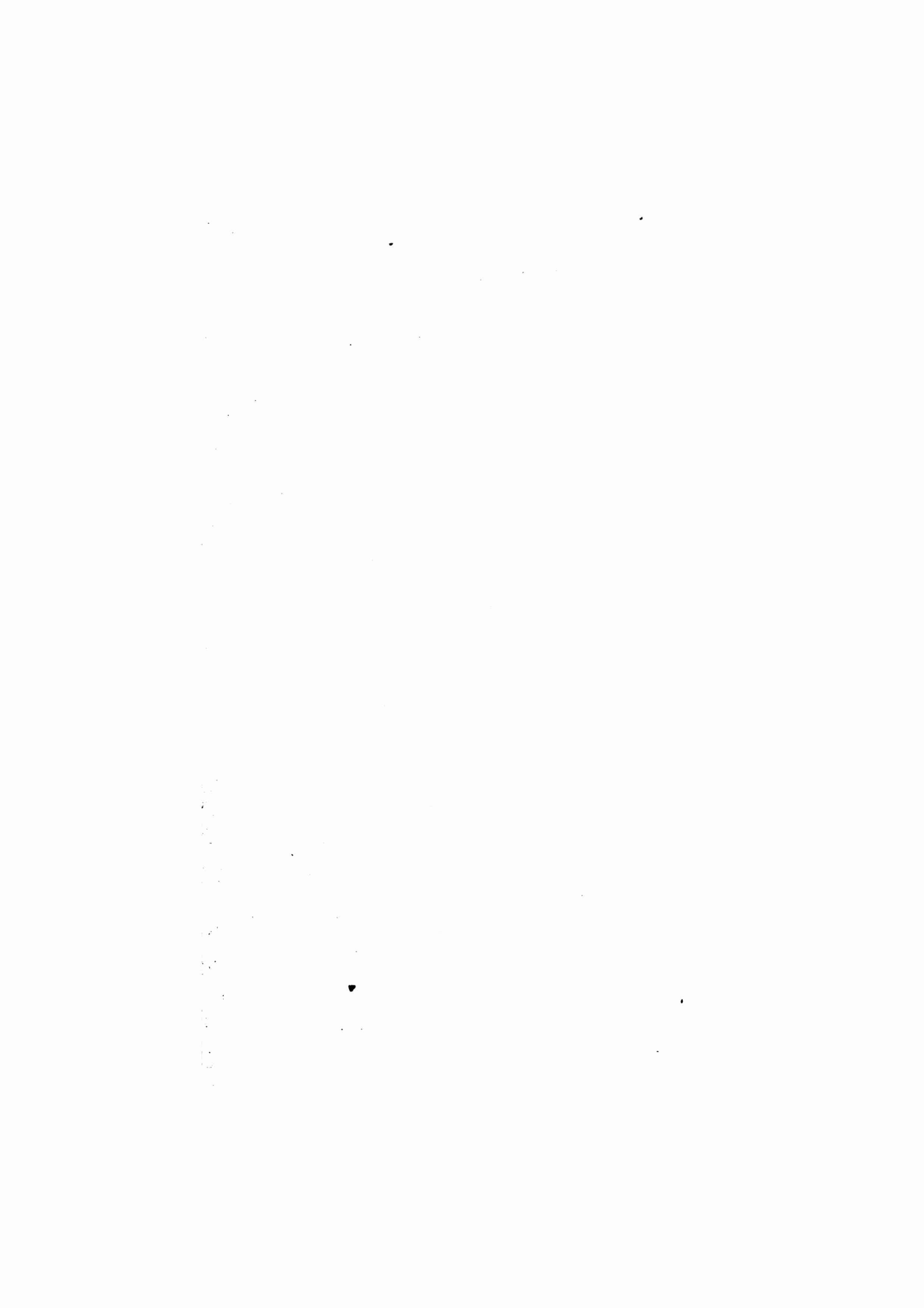
6. *regule na sta a tisíce*;

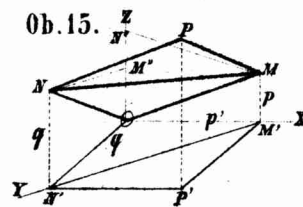
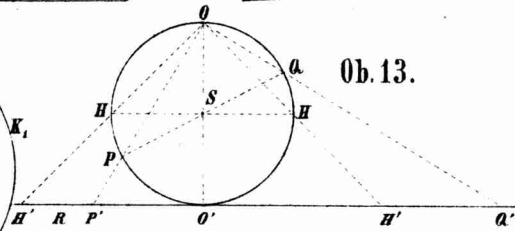
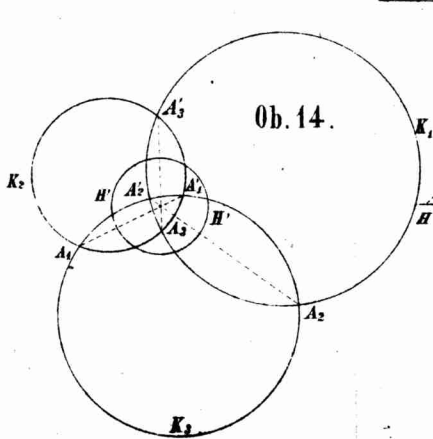
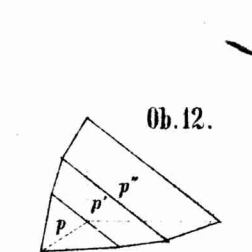
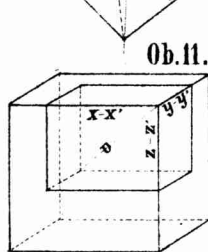
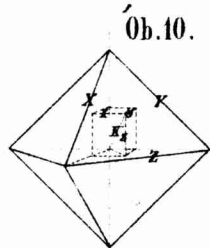
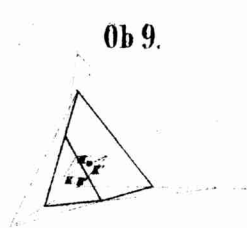
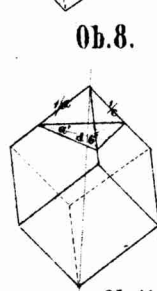
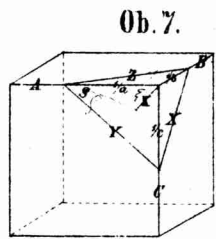
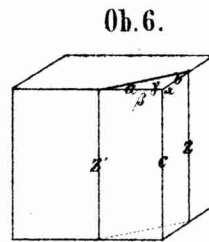
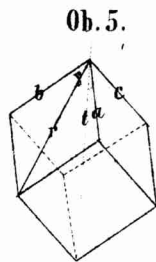
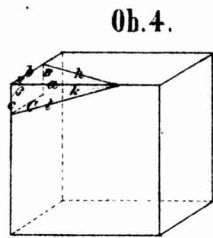
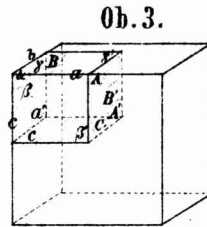
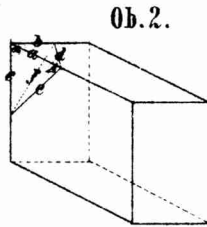
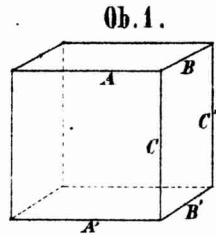
7. *regule zisku a ztráty*, při čemž pojednává o poznání škody a o uvarování před ní; na to uvádí *regule o Bealu* (sic) neb proměnění rozličných mincí; ku konci pak ještě jsou přidány některé regule pěkné a užitečné nikdy prve netištěné, které však obsahují jen zvláštní případy regule de tri.

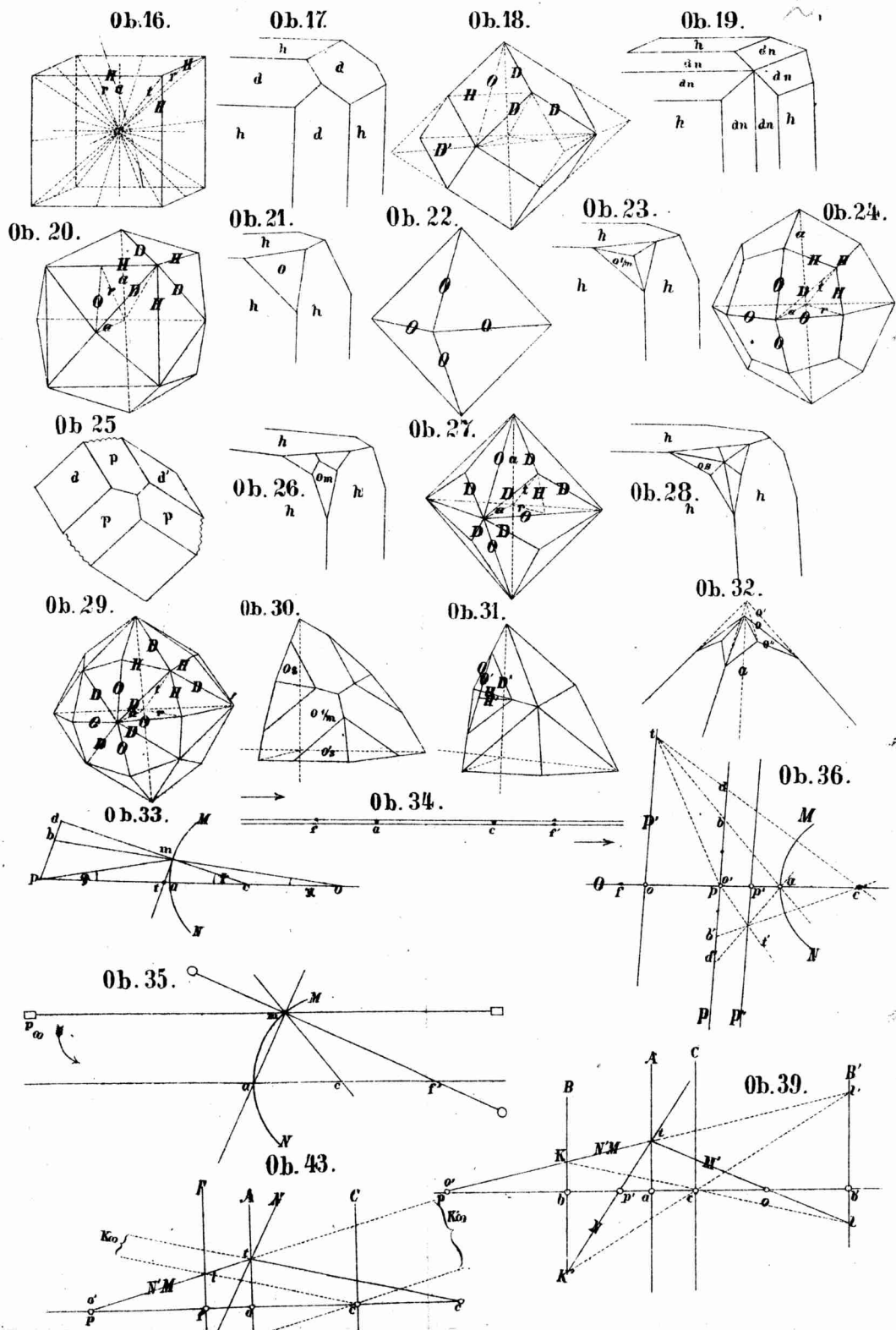
Jak patrně, jest spisek tento dosti zajímavý a stává se ještě zajímavějším předslaným pravopisem českým, předmluvou, sapphickými verši atd., za kteroužto příčinou zasluhuje povšimnutí i se strany matematiků, i se strany jazykozpytců našich.

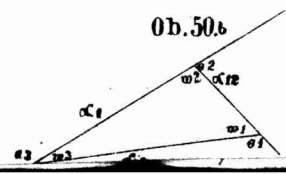
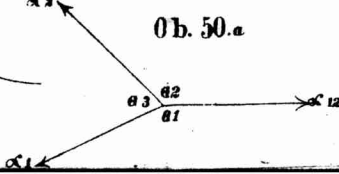
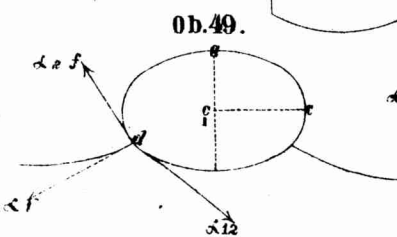
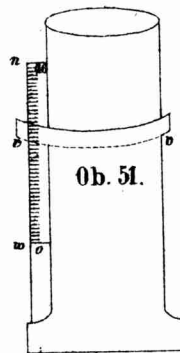
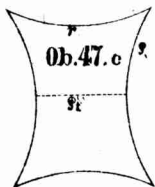
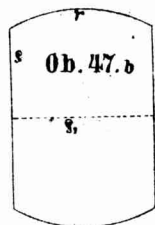
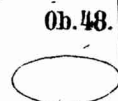
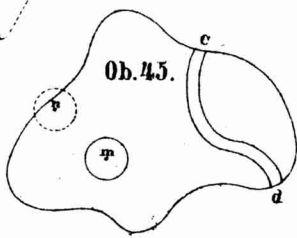
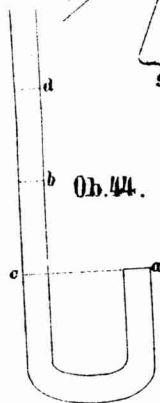
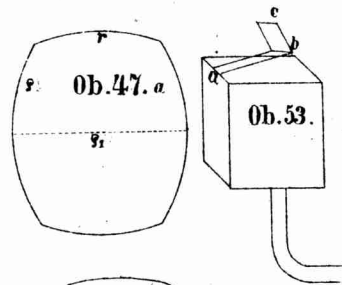
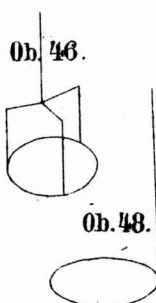
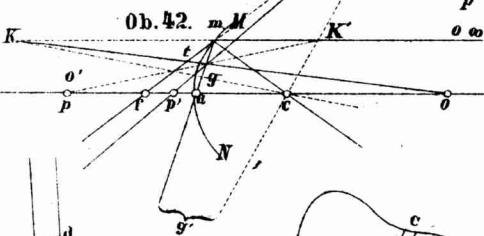
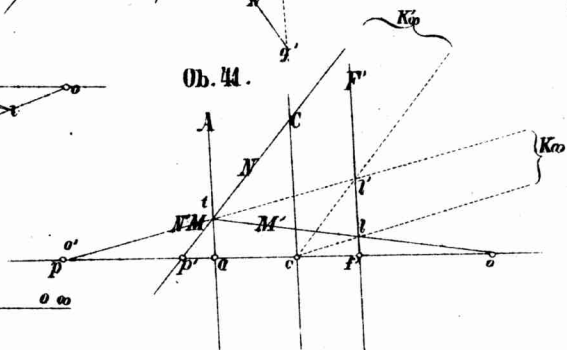
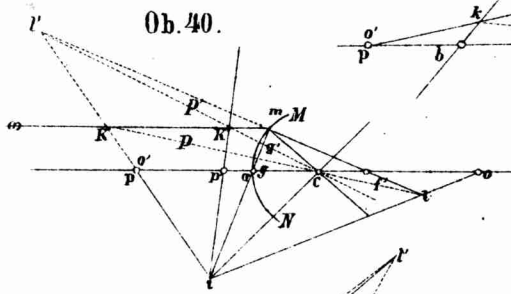
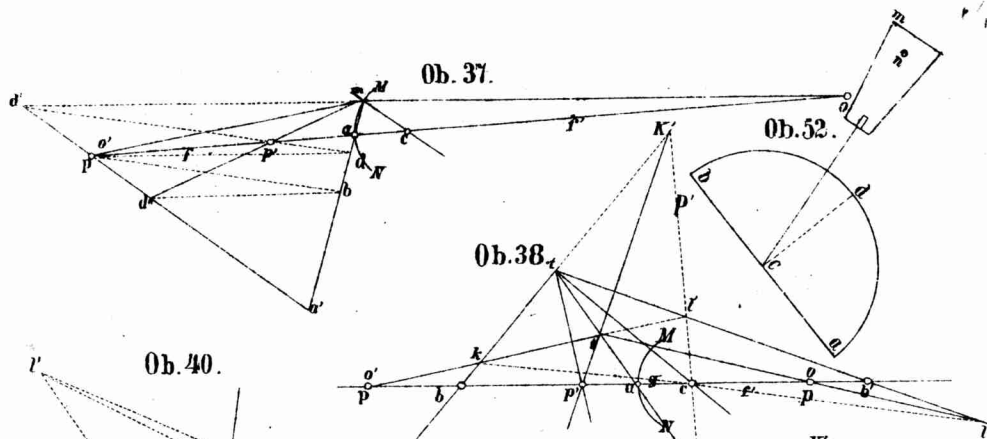
Std.

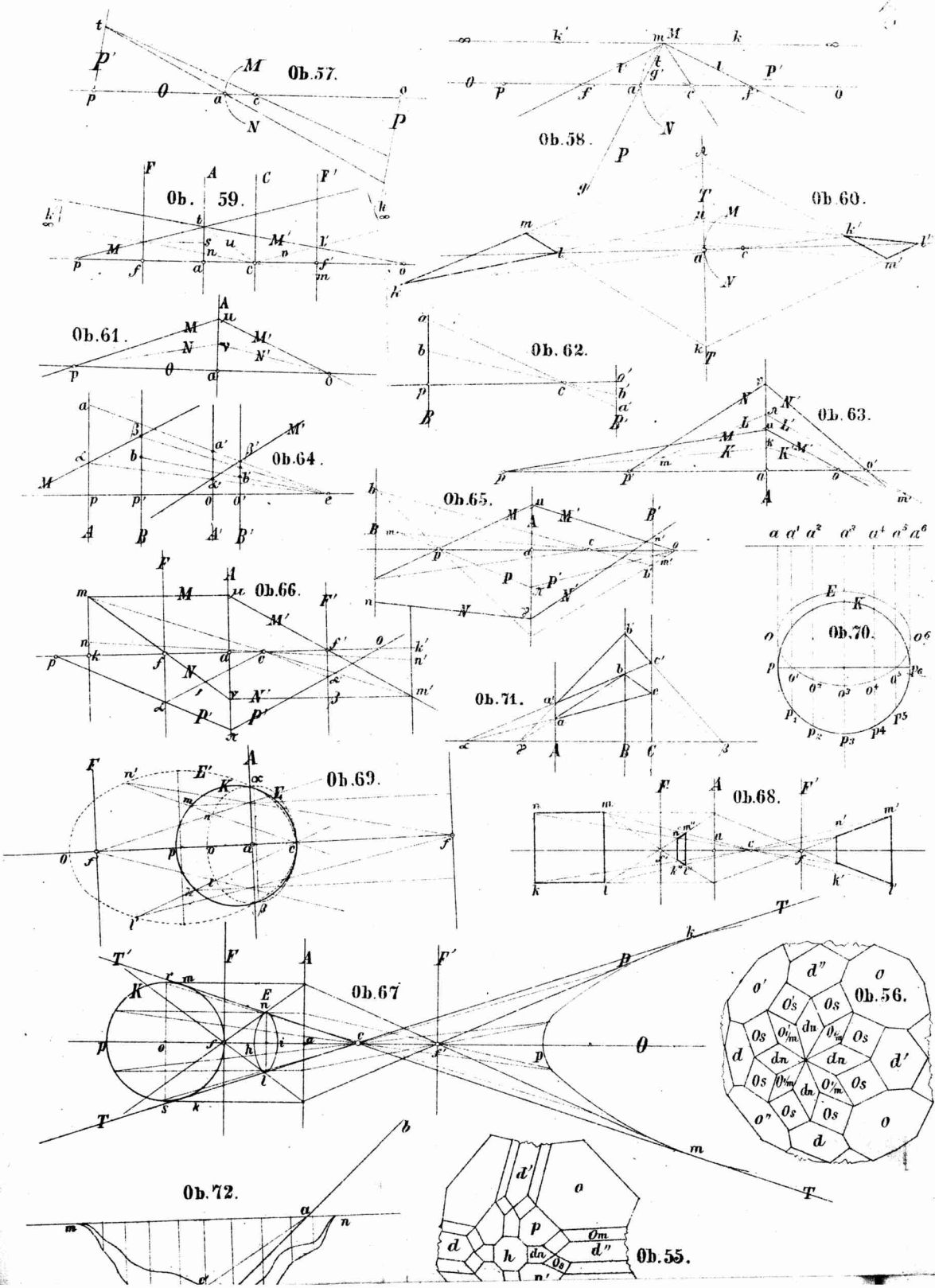
*) První vydání 1535. — V pojednání Smolíkové „Mathematikové v Čechách“ není tento spisovatel uveden.

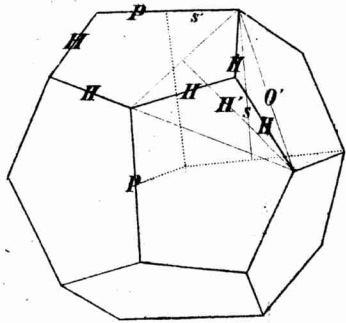

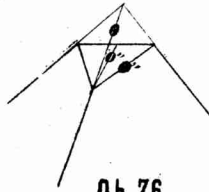

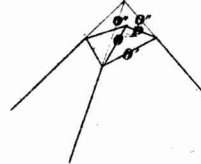
Ob. 73.

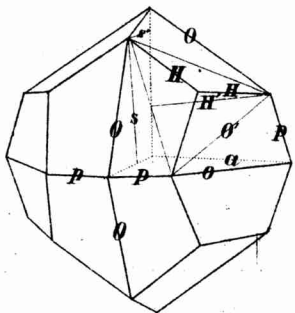
Ob. 74.

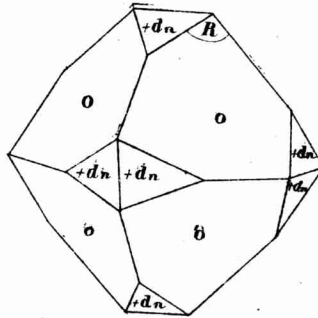
Ob. 76.

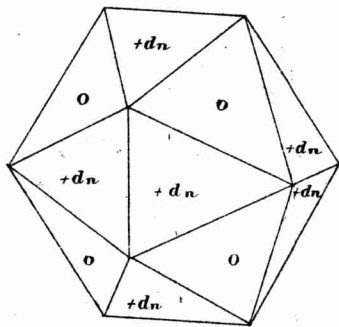
Ob. 75.

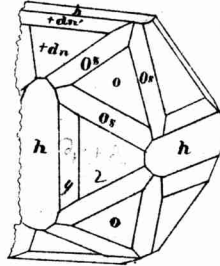
Ob. 77.

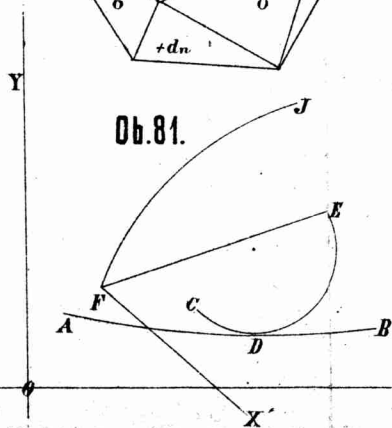
Ob. 78.

Ob. 79.

Ob. 81.

Ob. 80.

